THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. WINBERG, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

PUBLISHED BY

— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —

251-253 Queen Street West Telephone Adelaide 3967

SUBSCRIPTION RATES: $3.50 PER YEAR
SINGLE COPY 1c.

Entered as Second Class Mai Matter at C.P.O. Toronto, Ontario
January 22nd, 1915

וואס דער בריעף פון וואַרשא דערצעהלט

איך א אנדער פלאן אי דיעזער אויסגאבע פו אונזער צייטונג דרוי קען מיר א בריעף פון וואַרשא, וועלכער דערצעהלט אונק, אז ניט נור זענען די אידען פון אמעריקא אין קענעדע ניט איניג צווישען זיך, נאר אפי לו איך דארטען אין דער אלטער וועלט, קענען די פערשידענע אידישע שיכטען זיך ניט איניגען. דער פאלק מענט האט אויסצוזעצען געגען דער גמינע, און דער ארטהאדאקסישער חסיד האלט אין פערדאכט דעם ציוניסטישען טהיזער.

צו דער צייט, זעען די פאליאקען, די ערנסטע אידישע שונאים, וואס מיר האבען היינט צו טאג שטעהען פעראייניגט אינ'ם קאמפף געגען דעם אידישען פאלק, ווערט גאר די אידישע ענערגיע, וועלכע האט גע־דארפט פערוועגדט ווערען פאר פערטהיידיגונג, פערברויכט פאר א קאמף אין די אייגענע רייהען, און דאס אליין איז שיין גענוג טרויעריג, וואס אפילו אין אזא שרעקליכען מאמענט, וויי דאס אידישע פאלק לעבט יעצט אבער, ווערט גאר געקעמפט אנשטאט געבויט.

אין מאמער איז דאס נאך ניט געוועזען גענוג, ווערט איך אינ'ם זעלבען בריעף מיטגעטהיילט וועגען אונזערע אייגענע בר קמצא, וועגען די אידישע דעפוטאטען, וועלכע זענען אריין אין פוילען - קלוב, העלפען אנפיהרען די פוילישע נאציאנאל - פאליטיק, און די יעצטיגע פוילישע פאר־ליטיק מיינט דאך אנטי - אידישע פאליטיק.

א טרויעריג בלעטעל שרייבען מיר יעצט אין אונזער געשיכטע, א בלעטעל וועלכע איז פול מיט סתירות, פון איין זייט די גרעסטע אפפערוווי־ליגקייט אין איינאפפערונג פאר'ן פאלק אין דער אנדער זייט, אידען וועלכע העלפען צו די פערניכטונגס - ארבייטען פון אונזערע שונאים.

ווער ווייסט, וועלכעס וועט פערדינקלען דאס צווייטע ביי די קו־מענדע אידישע דורות, וועלכע וועלען דארפען אבשאצען, ווי אזוי די אי־דען העלפטען האבען זיך פערהאלטען אין דער גרעסטער עת צרה פון זייער געשיכטע.

די בלוט בלבולים

נאך מעשה ביילים איז געקומען די פאסטאז - געשיכטע.

רוסלאנד, די רוסלאנד פון די זאמיסלאווסקים האט געהאט געגוג גע־לעגענהייט צו איבערצייגען זיך וועגען איהר מיאוסען דורכפאל מיט די בלוט בלבולים, אין דער, איידער די מעשה ביילים איז נאך ארגנטער פון טאגעס - ארדנונג, האט מען זיך שוין גענומען גרייטען צו א צווייטען בלוט - בלבול.

די ביידאקראטישע רוסלאנד ווייסט נאנץ גוט, אז אידען נוצען קיין בלוט נים, זי ווייסט וואויל, אז זיין איהרע פאבריצירטע בעזווייזע וועלען פארגעבראכט ווערען פאר א געריכט, מיזען זיי פלאצען, דאך ווערט דער בלבול - משוגעת פארגעזעצט, אין זעלטען, זעלטען, זיען עס טרעפען, אז רוסלאנד זאל אין דער פאר־פסח צייט ניט האבען צוגעגרייט א בלוט - בלבול.

אזוי איז עס געוועזען אלע יאהרען. דאך איז אבער געוועזען צו ער־וואַרטען, אז אין די יעצטיגע שטורם - טעג, וועט אן אויסנאהמע געמאכט ווערען, ווייל צו נאהענט דער אויסערליכער שונא, אום מען זאל זיך קענען בעשעפטיגען מיט נאַרישע בלוט־בלבולים, אין ציפיעל איז שוין דאס אידישע פאלק געיאגט געווארען, אז מען זאל נאך דארפען א בלוט בלבול.

דאך איז אין דער צארישער רוסלאנד אלעס אנמעגליכעס מעגליך, אט געפינען מיר פאלגענדע נייעס, וועגען דעם, וואס איז פארגע - קומען די טעג אין א שטעדטיל לעבען פעטראגראד.

אין נאוואסעליע, נעבען פעטראגראד, האבען די אידען געהאט אויף זיך יעצט אן עלילת - דם. א קריסטליך הייב אם האט דערשטיקט א קריסטליך קינד און ארויסגעוואָרפען די שולד אויף אידען.

א איד מיט'ן נאמען קאפלאוויטש איז בעשולדיגט געווארען אז ער האט ערמאָרדעט דאס קינד פאר רעלייגיעזע צוועקען. אום צו מאכען די זאך גלויבליך, האבען די בלבול־מאכער בעהויפטעט, אז דער זעלבער קאפלאוויטש האט אויפגעקויפט מעהרערע קריסטליכע קינדער און גע - צאהלט פאר זיי צו הונדערט רובעל, אלץ מיט דעם זעלבען צוועק — צו צאפען פון זיי בלוט פאר רעליגיעזע צוועקען.

דער טובעל איז געווען אזוי גרויס, דאס די פאליציי איז געווען געצוואונגען צו עפענען דעם קבר און לאזען עקזאמינירען דעם טויטען קינד. פראפעסאר קאזאראסאוו האט געמאכט די אונטערזוכונג און גע־פונען, אז דאס קינד איז דערשטיקט געווארען. דאס קערפערעל האט ניט געהאט קיינע וואונדען.

דאס איז רוסלאנד, יענע רוסלאנד, וועלכע שטרעבט ניט נור צו טרעטען איבער אידישע קעפ, נאר אויך צו ערנידריגען די לעבעדיגע, וועלענדיג שטעמפלען זיי אלס מענשען - פרעסער און בלוט - זויגער.

און דאס טהוט א לאנד, וועלכע איז אזוי ענג פערבונדען מיט ענג־לאנד און פראנקרייך.

ניט מעות חטים

די טעג, ווען מיר פייערען אונזער פרייהייטס יום טוב, די טעג, ווען עבודות איז אין חרות פערוואנדעלט געווארען דערגעהנגטערען זיך.

אין דיעזע טעג איז תמיד געוועזען א מנהג צו געבען מעות חטים, אין העלפען ארימע.

העלפט די ארימע פון אייער פאלק, וואס טונקען זיך אין בלוט.

דער מלחמה קאנפערענץ האט ארויסלאזען ספעציעלע מעות חטים מארקעס. קייפט דיעזע מארקעס, פערשפריים זיי צווישען אייערע פריינד, ווייל איהר ראטעווט דערמיט אידישע נפשות פון אונטערגאנג.

דאס וואַרשאווער לעבען

(ספעציעל צוגעשיקט צום "אידישען זשורנאל" דורך דער פערמיטלונג פון דער קאפענהאגענער "טריבונע".)

ביי די ארטאדאקסען

ס'איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון די גבאים און בעלי בתים פון די וואר־שויער שולען און שטיבלעך. דער ציעל פון דער פערזאמלונג איז געווען, אז אלע מתפללים זאלען זיך פעראייניגען אונטער איין צדקה - גדולה און קומען צו הילף דער גרויסער צאהל ארימע לייט אין וואַרשוי. די תקנות פון די פעראייניגונג שולען זאגט, אז די פעראייניגונג טראגט דעם נאָ־מען "כנסיה", און צווישען אנדערע גע־פינען זיך אויך פאלגענדע פונקטען:

1) די שולען אין שטיבלעך, וואס האָ־בען זיך פעראייניגט אין "כנסיה" אויב זיי צעהלען ביז הונדערט מתפללים, טרא־גען אריין 5 רובעל, מעהר ווי הונדערט 20 רובעל.

2) יעדע שול קלייבט אויס 5 מענשען, וועלכע דארפען זאמלען דאס געלד. יעדער דער דאזיגער דארף צאהלען נישט ווענ־גער ווי רובעל.

3) פון צייט צו צייט קלייבט מען נדבות אויף אין אנדערע פארבען.

4) די אויסגעקליבענע 5 פערזאָן דארפען אכטונג געבען אויף דער ריינ־קייט אין די שולען און שטיבלעך.

א גרויסער טהייל, וואס זענען גע־גען דער דאזיגער פעראייניגונג, זענען ארויס מיט טענות, אז דאס מיינט מען ניט קיין צדקה, נאר מען איז דאָ אויסגע־אראבעוויטערען אידען פון דרך־הישר. (?) דערביי ווערען דערצעהלט פאקטען, אז אין א טהייל שטיבלעך האט מען לעצטענס צווואמענגענומען צו 1000 רובעל און מעהר געשטיצט די ארימע מתפללים; חיין דעם זענען אויך אנגעגרימען געווארען פערשיעדענע צוואנג - מיטלען. אין איין שטיבעל, למשל, האט מען ביי אלעמען נאָכ'ן דאונען צוגענומען די מליתים און מען האט זיי נישט אבגעגעבען, ביז זיי האבען געגעבען צדקה. די רעדנער האל־טען דארום, אז אויב מען וועט גרינדען א צדקה - גדולה, וועלען דיי שטיבלעך אויפ־הערען צו געבען; מען וועט אויפהערען צו זאָרגען און די צדקה קטנה וועט אויך בטל ווערען.

אנדערע מוזיזען אויך אָן, אז די גבאים זיינען ניט טריי אמת'ע פערשט־הער פון די שולען און שטיבלעך; זיי קאָנען דארום נישט צוטרעטען צו דער פעראייניגונג, כלומר: זיי האבען ניט די פאָלמאכטען פון די מתפללים. עס ווערט פארגעלעגט, אז איידער מען טרעט צו צו דער פעראייניגונג זאָל מען שאפען איינ־גע קאָמיסיעס פון פערשיעדענע קרייזען און דערנאך ערשט צוטרעטען צו דער אר־בייט.

דאנעבען ווייזט מען אויף, אז אין אחדות לייגט דער קיום פון פאָלק און די פעראייניגונג דארף נישט זיין בלויז אויף צו געבען הילף יחידים, נאָר אויך און נויט - פאלען פאר'ן כלל. בעת קיין וואר־שוי איז אנגעקומען דער ערשטער שטראם היימלאָזע און מען האט זיי בעדארפט העלפען, זענען די חסידים געשטאנען פון ווייטען און וועניג וואס געטהאָן.

הרב אפקלישנסקי, וועלכער איז איינער פון די איניציאטארען וועגען דער פעראייניגונג זאגט, אז עס איז נישט ריכטיג די בעהויפטונג פון דיי יעניגע וואס מיינען, אז מען איז נישט אויסגע־קוין צדקה, נאָר אנדערע כונות. ער דערצעהלט, אז איידער ער האט בעשלאָ־סען אנצוהייבען די דאזיגע פעראייניגונגס טהעטיגקייט, האט ער זיך פערשטענדיגט מיט'ן גערער רבי'ן, וועלכער האט דערויף געגעבען זיין הסכמה, אויך א גרויסע טהייל חסידים זענען אויף דעם איינגעגאנ־גען.

איינער פון די חסידים רופט דו פער־זאמלטע קאָנען אָפען, זיי זאָלען זיך נישט פעראייניגען, ווייל דאָ לייגט דער וועלען פון א גרופע צייניסטען, וואס וויל אזוי ארום בעשאפען פאר זיך אן אייג־ניזאציע, אין וועמענס נאמען זיי זאָלען קאָנען ארויסטרעטען. "אנטלויפט" — שרייט ער אויס, — ווארום מען מיינט אייך אבצונארען אין צו פערפיהרען . . . ."

עס האבען שוין נישט געהאלפען די טענות, אז די פעראייניגונג איז העכסט נויטוועגדיג און בעת דער פארוויצענדער שטעלט די פראגע צום אבשטימען, ווערט כבעט איינשטימיג בעשלאסען נישט צו פעראייננען זיך.

צום סוף פון דער פערזאמלונג האָ־בען זיך איינגעגען פון די געגנער ארומגע־זעהען, אז אבצוואווארפען דעם פארשלאג האט מען נישט בעדארפט, ווייל עס נעהט צו פסח און עס איז נויטיג א גרויסע הילפס - אקציע, האט א קליינע צאָהל גע־בליבענע בעשלאסען מיטצוהעלפען דעם רב איקלישאנסקי ביים זאמלען געלד פאר ארימע אויף פסח.

* * *

ביי די האנדעלס - אָנגעשטעלטע.

אויף א פערזאמלונג וועגען אידישע ארבייטסלאָזע אָנגעשטעלטע, וואס איז פארגעקומען אין וואַרשויער "קאבי - פער־איין", איז אָנגענומען געווארען פאלי־גענדע רעזאָלוציע:

„די פערזאמלטע האנדעלס - אָנגע־שטעלטע, מיטגליעדער פונ'ם אידישען "קאמי - פעראיין", שטעלען ארויס צום שאנד - סלופ דאס שטראף - ווירדיגע פער־האלטען זיך פון די פארשטעהער פון דער אידישער בורזשואזיע, וועלכע פער־שווייגט דעם באיקאט פון דער אידישער ארבייט אין דער שטאָדט - פערוואלטונג, און זיי פאָדערען, אז וועגען אלע מיני שטעלעס אין די שטאָדטישע און בירגער־ליכע אינסטיטוציעס זאָל מען מעלדען די ארבייטס - פערוואלטונגס - בייראָ'ס ביי די פוילישע און אידישע פראפעסיאָנעלע אינסטיטוציעס, אום ס'זאָלען בלייבען אהן ווירקונג די אָנפאלען מצד די בירגער־קאָמיטעטען אין דער שטאָדט - פערוואל - טונג אויף די ארבייטס - בעדיינונגען, וועלכע די האנדעס און בייראָ - אנגעשטעל־טע האבען בין איצט פאר זיך אויסגע - עמפפט. — און זיי רופען דעם ארבע - טערכלל אין וואַרשוי אנטשלאָסען אוג טערשטיצען די דאזיגע פאָדערונג".

אויף דער זעלבער פערזאמלונג זע־גען אויך געהאנדעלט געווארע די פרא־גען וועגען אחנזיבען אנ'אקציע געגען הג מכתים פון דער אמעריקאנער סעקציע און הילפס - סעקציע ביי דער גימנע, וועלכע אינ'ן חשבון פון די אמעריקאנער געלדער וואס זענען צום גרויסען טהייל געזאמעלט געווארען פון די אמעריקאנער אידישע אר־בייטער - מאסען, — שפיעלען זיי זיך אין פילאנטראָפיע און פערווענדען דאס געלד נישט אויפ'ן געהערינען אופן. עס ווערט בעשלאָסען זיך צוזאמצורעדען וועגען דעם מיט אנדערע ארבייטער ארגאניזאציעס און ווענדען זיך דירעקט צום אמעריקאנער קאָ־מיטעט אין נוי - יארק.

וועגען שטיצע אויף אומזאָנסטע מיר־מאָגען פאר די ארבייטסלאָזע האנדעלס - אָנגעשטעלטע זיך דער דער שטאָדט־פערוואלטונג, אלס צו אנ'לגעמיינער שטאָדטישער ארגאניזאציע, און נישט צו דער גמינע. די פערזאמלונג בעשליסט אויף וועגען די אלע פראגען צוזוויצורר־פען א גרויסען מיטינג פון די וואַרשויער אידישע האנדעלס - אָנגעשטעלטע און נאָך אנ'אלגעמיינע פערזאמלונג פון די מיט - גליעדער פון פעראיין.

* * *

סאָציאליסטען אין דעם פוילישען קלוב

ווי בעקאנט איז אויף דער קאָנפע - רענץ פון די פוילישע - סאָציאליסטישע דע־פוטאטען, וועלכע איז אָבגעהאלטען גע־ווארען אין קראקוי, אָנגענומען א התלטה אריינצוטראגען אין דעם פוילישען קלוב און עס זענען אויף אלע פוילישע סאציא־ליסטישע דעפוטאטען אויפגעפאָדערט גע־געבען אין דער גאָהענסטער צייט אריינצוטרעטען אין דעם פוילישע קלוב. איצט איז בעקאנט געווארען, אז די פאציאליסטען זענען מסכים אין טרעטען אריין אין נאציאנאלען פוילען - קלוב, כדי אויף אזא אופן צו פעראייניגען אלע פוי־לישע פארטייען און גרופען, וואס איז נויטיג צו דער פערווירקליכונג פון די פוילישע נאציאנאלע אינטערעסען.

אין די וויעניער אידישע קרייזען קוקט מען מיט בעזונדערער אויפמערקזאמ - קייט אויף דעם פאקט צוליעב דעם אנ־טהייל אין דעם ענין פון די אידישע דע־פוטאטען דיאמאנט און ליבערמאן, ווי בעקאנט, זענען זיי געווערהלט אין אידישע וואהל - קרייזען און זייער וואהל איז דורכגעפיהרט געווארען אונטער דעם דע־וויז: "קאמפף געגען פוילענקלאב".

דערמיט וואס זיי זענען אריינגעטרא־טען אין פוילישען קלוב צוליעב געוויסע נאציאנאל - פוילישע פאָדערונגען האבען אידישע וועהלער אין בכלל ניט ערפילט דעם געגעבענעם וואָרט. בכלל הערשט אין נאליציען די מיינונג, אז מיט דעם איינטרעטען פון די צוויי אידיש - פוילי־שע סאציאליסטען אין דעם פוילענקלוב, וואס פיהרט א אָפענע אנטיסעמיטישע פאָליטיק, פערלירט די פארטיי פ. פ. ס. אירדע וואינהאלט ביי דעם אידישען פראַ־לעטאריאט אין נאליציען און בעזונדערס אין די וואהל - קרייזען פשעמישל און לעמבערג. די אידישע מאסען זענען העכסט אויפגעבראכט געגען דעם פעראאס.

* * *

וויפיעל אידען צעהלט וואַרשוי.

צום 15טען פעברואר האבען זיך אין וואַרשוי געפונען בסך - הכל 350,413 אי־דען. די דאזיגע צאָהל איז אבער ניט גאנץ ריכטיג, ווייל א סך פארמוליאר - בויגענס האט מען נאָך ביז איצט ניט צו־געשיקט.

חוץ דעם געהען נאָך אין דער דאזי־גער רשימה נישט אריין פיעל אידישע אינ־סטיטוציעס, ווי: שפיטאלען, פריוטען און אנדערע לויט דער מיינונג פון דעם סטאטיסטישען אמט, ווען דאס דורכ־געפיהרען א פאָלשטענדיגע סטאטיסטיק פון דער אידישער בעפעלקערונג אין וואר־שוי און אין די 11 הינטערשטאדטיגע בע־צירקען ארויסווייזען, אז אין וואַרשא געפינען זיך לערך 400,000 אידען.

אן אוועגד איז מעסעי האל

אייב איהר זוילט רופען עס קריטיק.

פון ע. גליקעס.

האט איהר אמאָהל אין א הייסען זו־מער - טאג געשפאצירט אויסער'ן שאדט אנגעברענט פון דער זון האט איהר זיך איבערגעגוג, און איהר האט געפיהלט אז אביסעל וואסער, וועט אייך אביסעל אב־פרישען, און פאר א נייעם מענש מאַכען. נאָך עטליכע שטונדען ארובשלעפען זיך, דערזעהט איהר ענדליך א ברונען, וואו איהר קענט אביסעל וואסען בעקומען, און איהר לויפט אהין צו שטילען אייער דורשט צוקוימענדיג אבער, דערזעהט איהר, אז דאס וואסער איז מיטנע און בלאָטיג, און אז איהר פערזוכט שוין די בלאָטיגע וואַ־סער, מאכט עס אייך אן אזא איבעל, אז אפילו מיט אייער מיטאג פון נעכטען זעהט איהר זיך.

אויב אזא ביילד איז אייך בעקאנט, אויב אזא געפיהל איז אייך ניט פרעמד, האט איהר אן עהנליכע איבערלעבונג גע־מוזט האבען שבת אוועד אין מאסעי האל.

מיר האבען זיך שוין דעם נאנצען ווינטער אָנגעהערט און אָנגעזעהן מיט אזוי פיעל "מאבערייקעס" אין אונזער איי גענעם - אידישען "קונסט - טעמפעל", אז מען הגט שוין פשוט גערורשט, געלעבצט נאָך א פריש וואָרט, זעהן א לייטישע פארשטעלונג. פערנעהמט דאָך דאס טהע־אטער א וויכטיגען פלאץ אין אונזער לע־בען, אין הער דוד קעסלער, וועלכער האט אש'ם "נאָט פון נקמה" אויפגע - פיהרט, "יעקיל דער שביעד" אויף דער ביהנע ארויפגעבראכט, איז דארום פונ'ם בעסערען טהעאטער עולם מיט אונגערולה ערוואַרט געווארען.

אנשטאט דעם, דיזעלבע "מאבעריי־קע", ווי פון אונזער איינגענעם "קונסט - טעמפעל", ניט קיין ערגערע, אבער אויף ניט קיין בעסערע.

אז דער ליבען איז א טרעהרען - פאַ־בריקאנט, ווייסען שוין די אלע, וועלכע האבען ניט אזוי ליעב צו אָפט צו בענוצען די נאָז - טיכלאך אינ'ם טהעאטער, און דאך איז מען גענאגען אין מאסעי האָל, ניט אזוי איבער "דער געזאלט - זיין - טרעהרען - מאבעריקע" ליבינס, נאָר ווייל מען האט גענארט צו זעהן וועניגס־טענס א שעהנע אויספיהרונג קעסלער'ן, און אלעס אנדערעס, וואס א קאָנטרי - איד האָפט צו זעהן אין די נאָ - יארקער "סטארס".

דער רעזולטאט איז אבער געוועזען, מען האט געזעהען פאר זיך א ביהנע מיט לאָטעס, לאָטעס ממש, וואו די אייפגע־שטעלטע ציפערען זענען ארויסגעפוטען "נקודים ובריריים", און אויף דיעזע לאָ־טעס האבען ניט געקענט געמאכט ווערען אָהן לאָנגע פויזעס. אזוי אז צווישען איין אקט און דעם צווייטען, האט זיך יעדער איינער געקענט ארובערכאפען צו "טשייזדס" בשטעלען א "סטייק - וועל־דאון", עסען זיך גאנץ געמיטליך, און צוריקקומענדיג נאָך האבען גענוג צייט, צו כאפען אן אנשטענדיגען דרעמעל ביז וואנען דער פארהאנג וועט זיך אויפהויי־בען און דאן וויעדער וועלען כאָטש מיט צרות א טרעהר ארויסקוועטשען ביים "ווערטהען - פובליקום".

ביי זיי ביי די אומות העולם, האלט מען שטארק אין דיסקוטירען, ווי אזוי צו מאכען, אז די שטימונג ביים צושויער זאָל ניט פערלוירען נעהן דורך די קורצע אנטראקטען, מען וויל עס דערגרייכען דורך פערשיעדענע איפנס, ביי אונז אבער, איז אלעס רעכט, ובפרט ווען מען שפיעלט נאָך פאר קאנטרי משה'ס.

* * *

איך ווייס ניט, ווי אזוי אנדערע קוקען אויפ'ן עולם. איך האָב צוטרויען צום אידישען המון, און דעספעקטיר דעם פאָלקס בעגריפען, און דער עולם, האט זיין אינטעליגענץ און פערשטאנד אריינ־געוועזען מיט זיין קאלטען פערהאלטען זיך.

נאָך קיינמאָהל איז א פארשטעלונג ניט בגענענען געווארען אזוי קאלט, ווי עס איז געוועזען מיט "דאס הארץ פון א פרוי". אפילו דיי שוין געזעען - געווארע־נע ערשיינונג, אז א סטאר מוז "ספיט־שען", ווייל דער עולם וויל זעהן זיין קונסטלער ניט נאר גראמירט, נאָר איהם אויך זעהן און הערען ווי א געוועהנליכען בשר ודם, אפילו דאס האט דער עולם ניט פערלאנגט, און יתום'דיג האבען געקלאָג־גען די עטליכע אפאָלדיסמענטען איבער'ן גרויסען זאאל אזוי ווי פערבלאנדזשעטע ניט אויף זייער פלאץ.

ווייסען מיר דאָך אז דעם קינסט־לער'ס בעלוינונג איז דער אפאָלדיסמענט.

זאָל דאס וועניגסטענס זיין א לעקציע פאר אונזערע קינסטלער, אז אפאָלדיס־מענטען מוז מען פערדיענען.

* * *

וואס איז דער אינהאלט פון "דאס הארץ פון א פרוי", ווילט איהר פרעגען.

א געוועהנליכע מעשה. א פערהייר־ראטהער איד, א דאָקטאָר בערהאָלץ (טע־נענהאלץ) ווארפט אוועק זיין פרוי און נעהט אוועק לעבען מיט א רבקה'ן (מיס האָלענדער), א באָרדערקע ביי אן ארגא־ניסט (דוד קעסלער), וועלכער האט א טאָכטער מאניאן (באראם ק. ראָפאלא), וואס איז רבקה'ס א חברתה; און דיעזע רבקהלע איז אזא מרשעת, אז ניט נוך איז ניט גענוג פאר איהר, וואס זי אליין האט אוועקגעריבט א טאטען פון זיינע קינדער, נאָר זי רעדט נאָך צו מאניאן אויך צו טהון דאס זעלבע, און אוועקגעהן לעבען מיט מר. כלייכער (מר. עפשטיין).

פערשטעהט זיך, אז אָהן א מיסר השכל קען דאס ניט זיין. מאניא איז פארט א טאטענס א טאָכטער, ניט קיין באָרדערקע, און זי וויל ניט צווייסען קיין היים, ווייל א היים, זאגט איהר א טא־טע איז געגליכען צו א טעמפעל, דערפאר אבער רבקהלע האט א שווארצען סוף און שטארבט פון שווינדזוכט.

די מאָראל דארף מען שוין אין מויל ניט אריינלעגען, ווייל עס איז קלאָהר ווי דער טאג, אז אידישע טעכטער טאָ־רען ניט זיך אריינלאָזען אין אזעלכע דרכים, אויב זיי ווילען ניט האבען קיין ביטערען סוף.

פארטיג מיט דעם, דאָס הייסט מיט רבקה'לעס טויט, שפיעלט מען "נאָר סייזו דהי קינג" און די זאך איז צו ענ־דע.

א גליק נאָך, וואס ליבען האט ניט פערגעסען, אונז צו דערצעהלען, אז דער ארגאניסט האט אויף א פאָטער (מר. קאַצ־מאן), וועלכער האט וועניגסטענס דעם עולם עטוואס אונטערהאלטען מיט זיין גוט - דורכגעפיהרטער רעליג.

* * *

מיר וואלטען נאָך וועלען שרייבען ווי ווייט די ראליען זענען פון די פערשיי־דענע אנטהייל־נעהמער דורכגעפיהרט גע - וואַרען, אבער נעה שרייב וועגען זאַכען, וועלכע זיינען ניטא, ניט אזוי חלילה צו־ליעב דער שולד פון די ארטיסטען, ווי פון פערפאסער. ראָפיען, אָהן האנדלונג, איז דערווייל נאָך א זאך וועלכעס איז ניט בנמצא.

דער זומער הויכט זיך יעצט אָן. די ניוייארקער "סטארס" וועלען אונז מסתמא בעזוכען נאנץ אָפט, זאָל זיי דער קעסלערס מאראלישער דורכפאל דיענען אלס א לעקציע, אז וועניגסטענס קיין טאַ־ראנטא, מוז מען קומען שפיעלען בעסערע זאכען, ווי "דאס הארץ פון א פרוי".

מיר פאהקויפען נאראנטירטע
מענער העמדס
$1.75 דעלצעמ
סטרייקס
ווערען פאהקויפט אנדערהאלב ביז $2.50
באקהאם LIMITED 264 יאנגע סט.
BUCKHAM LIMITED 264 Yonge St.

הינטער א רוסישען ריקצוג

עטוואס פון די רוסישע פאריאדקעס אין דער ארמעע, צוגעזעהן פון צוויי אונפארטייאישע אמעריקאנער צייטונגס־לייט.

5.

(פארטזעצונג)

„איך בין טרובעצקאָי, האט ער גע־זאגט אין ענגליש. „ווי אזוי אין דער וועלט האט איהר בעוויזען ארייצוקומען - מען אהער? עס איז דאָך אונמעגליך פאר קערעספאנדענטען אריינצוקומען אין לעמבערג?"

מיר האבען איהם דערלאנגט א היב־שע צאָהל פעסעס, אונטערגעשריעבען פון גענעראלען און פון די עלטסטע פון ווייערע קטאפס.

„אמעריקאנער!" האט ער א זיפץ געטהאָן, בייסענדיג זיין ליפ אום צו פערשטעלען זיין שלעכטע מינע, ווען מיר האבען דערצעהלט אונזער אונשולד־יגע געשיכטע. „אמעריקאנער! וואס קענען העלפען רעגולאציעס ווען עס האנדערלט זיך אים אמעריקאנער איך פעהשטעה נישט ווי אזוי איהר האט אויסגעפונען אז איך בין דאָ, אדער פאר־וואס איהר זיינט געקומען צו מיר.

מיר האבען עפעס געמורמעלט וועגען טרובעצקאָי דער סקולפטאָר אין ניוייארק

„אָ, יאָ, אָנט ער. יענער איז דער אינטערנאציאנאלער. ער רעדט נישט קיין רוסיש, דיינק איך — נאָר איצט זיינט איהר דאָ, וואס קען איך טהאָן פאר אייך?"

— מיר ווילען געהן צום פראנט, (דאָ האט ער צווייפעלהאפט געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ) ווייניגסטענס האבען מיר גערעכענט אז דער גענעראל גובערנא־טאָר וועט אונז ערלייבען צו בעזוכען פשעמישל.

"איך בין זיכער אז ער וואָלט עס ערלייבט, האט ער געזאגט, ווען נישט די היינטיגע בעדייערנסערטע נייעס. די עסטרייכער זיינען אכט אוהר אדיין אין פשעמישעל!"

מיר האבען נישט געטרוימט, אז דאָס זאָל אזוי שנעל געשעהען — רע־כענט איהר אז זיי וועלען אריין אין לעמ־בערג? האבען מיר געפרעגט.

"זעהר וואַרשיינליך, האט ער גע־ענטפערט אין איין אונאינטערעסאנטען טאָן. קיינער האט יעצט קיין סטראטע־גישען וועהרטה. מיר גלייכען אויס אונ־זערע ליגיען". — דאן האט ער געגעבען א וועג אונז אויפ'ן אייגענען אויטאָמאָביל אין דער אינ־דערטאָפען אז ער וועט אלליין ריידען מיט דעם גענעראל גובער־נאטאָר אין איהם פרעגען וואס מען קען טהון דרינען. וועלען מיר קומען אהער מארגען?

דער פאָפּ, וועלכער האט זיך צוגע־הערט, האט זיך געווענדעט צו אונז און

(פארטזעצונג אויף פייזדוש 6)

ווייפיעל אידען וואָנען אין וואַרשוי

(ספעציעל צוגעשיקט צום "אידישען זשורנאל" דורך דער פערמיטלונג פון דער קאָפענהאגענער "טריבונע".)

ביי די ארטאָדאָקסען

ס'איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון די גבאים און בעלי בתים פון די וואר־שויער שולען און שטיבלעך. דער ציעל פון דער פערזאמלונג איז געווען, אז אלע מתפללים זאלען זיך פעראייניגען אונטער איין צדקה - גדולה און קומען צו הילף דער גרויסער צאָהל ארימע לייט אין וואַרשוי. די תקנות פון די פעראייניגונג שולען זאגט, אז די פעראייניגונג טראגט דעם נאָ־מען "כנסיה", און צווישען אנדערע גע־פינען זיך אויף פאלגענדע פונקטען:

1) די שולען אין שטיבלעך, וואס האָ־בען זיך פעראייניגט אין "כנסיה" אויב זיי צעהלען ביז הונדערט מתפללים, טרא־גען אריין 5 רובעל, מעהר ווי הונדערט 20 רובעל.

2) יעדע שול קלייבט אויס 5 מענשען, וועלכע דארפען זאמלען דאס געלד. יעדער דער דאזיגער דארף צאָהלען נישט ווענ־גער ווי רובעל.

3) פון צייט צו צייט קלייבט מען נדבות אויף אין אנדערע פארבען.

4) די אויסגעקליבענע 5 פערזאָן דארפען אכטונג געבען אויף דער ריינ־קייט אין די שולען און שטיבלעך.

א גרויסער טהייל, וואס זענען גע־גען דער דאזיגער פעראייניגונג, זענען ארויס מיט טענות, אז דאס מיינט מען ניט קיין צדקה, נאָר מען איז דאָ אויסגע־אראבעוויטערען אידען פון דרך־הישר. (?) דערביי ווערען דערצעהלט פאקטען, אז אין א טהייל שטיבלעך האָט מען לעצטענס צווואמענגענומען צו 1000 רובעל און מעהר געשטיצט די ארימע מתפללים; חיין דעם זענען אויך אנגעגרימען געווארען פערשיעדענע צוואנג - מיטלען. אין איין שטיבעל, למשל, האָט מען ביי אלעמען נאָכ'ן דאונען צוגענומען די מליתים און מען האָט זיי נישט אבגעגעבען, ביז זיי האבען געגעבען צדקה. די רעדנער האל־טען דארום, אז אויב מען וועט גרינדען א צדקה - גדולה, וועלען דיי שטיבלעך אויפ־הערען צו געבען; מען וועט אויפהערען צו זאָרגען און די צדקה קטנה וועט אויך בטל ווערען.

אנדערע מוזיזען אויך אָן, אז די גבאים זיינען ניט טריי אמת'ע פערשט־הער פון די שולען און שטיבלעך; זיי קאָנען דארום נישט צוטרעטען צו דער פעראייניגונג, כלומר: זיי האבען ניט די פאָלמאכטען פון די מתפללים. עס ווערט פארגעלעגט, אז איידער מען טרעט צו צו דער פעראייניגונג זאָל מען שאפען איינ־גע קאָמיסיעס פון פערשיעדענע קרייזען און דערנאך ערשט צוטרעטען צו דער אר־בייט.

דאנעבען ווייזט מען אויף, אז אין אחדות לייגט דער קיום פון פאָלק און די פעראייניגונג דארף נישט זיין בלויז אויף צו געבען הילף יחידים, נאָר אויך אין נויט - פאלען פאר'ן כלל. בעת קיין וואר־שוי איז אנגעקומען דער ערשטער שטראם היימלאָזע און מען האָט זיי בעדארפט העלפען, זענען די חסידים געשטאנען פון ווייטען און וועניג וואס געטהאָן.

הרב אפקלישנסקי, וועלכער איז איינער פון די איניציאטארען וועגען דער פעראייניגונג זאגט, אז עס איז נישט ריכטיג די בעהויפטונג פון דיי יעניגע וואס מיינען, אז מען איז נישט אויסגע־קוין צדקה, נאָר אנדערע כונות. ער דערצעהלט, אז איידער ער האָט בעשלאָ־סען אנצוהייבען די דאזיגע פעראייניגונגס טהעטיגקייט, האָט ער זיך פערשטענדיגט מיט'ן גערער רבי'ן, וועלכער האָט דערויף געגעבען זיין הסכמה, אויך א גרויסע טהייל חסידים זענען אויף דעם איינגעגאנ־גען.

איינער פון די חסידים רופט דו פער־זאמלטע קאָנען אָפען, זיי זאָלען זיך נישט פעראייניגען, ווייל דאָ לייגט דער וועלען פון א גרופע צייניסטען, וואס וויל אזוי ארום בעשאפען פאר זיך אן אייג־ניזאציע, אין וועמענס נאמען זיי זאָלען קאָנען ארויסטרעטען. "אנטלויפט" — שרייט ער אויס, — ווארום מען מיינט אייך אבצונארען אין צו פערפיהרען . . . ."

עס האבען שוין נישט געהאלפען די טענות, אז די פעראייניגונג איז העכסט נויטוועגדיג און בעת דער פארוויצענדער שטעלט די פראגע צום אבשטימען, ווערט כבעט איינשטימיג בעשלאָסען נישט צו פעראייננען זיך.

צום סוף פון דער פערזאמלונג האָ־בען זיך איינגעגען פון די געגנער ארומגע־זעהען, אז אבצוואווארפען דעם פארשלאג האָט מען נישט בעדארפט, ווייל עס נעהט צו פסח און עס איז נויטיג א גרויסע הילפס - אקציע, האָט א קליינע צאָהל גע־בליבענע בעשלאָסען מיטצוהעלפען דעם רב איקלישאנסקי ביים זאמלען געלד פאר ארימע אויף פסח.

* * *

ביי די האנדעלס - אָנגעשטעלטע.

אויף א פערזאמלונג וועגען אידישע ארבייטסלאָזע אָנגעשטעלטע, וואס איז פארגעקומען אין וואַרשויער "קאבי - פער־איין", איז אָנגענומען געווארען פאלי־גענדע רעזאָלוציע:

„די פערזאמלטע האנדעלס - אָנגע־שטעלטע, מיטגליעדער פונ'ם אידישען "קאמי - פעראיין", שטעלען ארויס צום שאנד - סלופ דאס שטראף - ווירדיגע פער־האלטען זיך פון די פארשטעהער פון דער אידישער בורזשואזיע, וועלכע פער־שווייגט דעם באיקאט פון דער אידישער ארבייט אין דער שטאָדט - פערוואלטונג, און זיי פאָדערען, אז וועגען אלע מיני שטעלעס אין די שטאָדטישע און בירגער־ליכע אינסטיטוציעס זאָל